

Яблуневі квіти
Юрій Кирик

Граф Станіслав Скарбек з першого погляду зрозумів – юна Софійка призначена йому долею. Він чекав, доки вона подорослішає, і за першої нагоди попросив її руки. Софійці він здавався принцом, який зійшов зі сторінок казок. Тепер цей принц – її чоловік. Та невдовзі дівчина розуміє, що вона ніколи не стане сенсом його життя. Усі сили й час він віддає своїй заповітній мрії – будівництву у Львові найбільшого в Європі театру. Саме це, а не молода дружина є сенсом його життя. А Софійка так жадає бути коханою і щасливою. Хто ж може здійснити її мрію?

Юрій Кирик

Яблуневі квіти

© Кирик Ю. С., 2016

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2016

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2016

Передмова

Наші велосипеди – «Туристи» на підсилених шинах з такої ж раритетної нині «України» – проїхали Миколаїв, і десь на півдорозі до Демні я угледів невеличкий лісок. Чудово! Матимемо дрова. Води ми вже набрали неподалік у джерелі. Час і про ночівлю подумати. Ми – трійко приятелів – фанати колярства (як називали колись велоспорт), не розлучаємось із нашими вірними друзями, які намотали за своє довге життя не один десяток тисяч кілометрів. Щоправда, у кожного в гаражі сучасні «байки» з амортизаторами, карбоновими рамами – справжні витвори інженерного мистецтва. Та коли «доріженька кличе», сідлаємо старих випробуваних коней. З титановими багажниками, годними витримати до ста кілограмів вантажу. Заходимо в лісок, аби в тіні

поставити велосипеди, і... зупиняємось зачудовані білокам'яним маревом – просто серед лісу постає капличка, аж дух захоплює. Кому заманулося бути похованим серед лісу? З певністю, що не місцевий багатій. Каплиця, хоча й розруйнована, усе ще приваблює немісцевим шиком. Їй би пасувало прикрасити Личаківське кладовище у Львові, а не цю Богом забуту місцину, де лише пташки та інколи лісова дичина забреде. Тут пахне таємницею.

Таємниця озонує в повітрі. Хоча... уважно придивившись, бачимо, що не звірина, а люди тут добряче «попрацювали». Грунтовно зруйновані підземелля, де були поховані останки. Дивно, як стоять ці стіни, адже фундамент практично знищено... Читаю напис: «Станіслав Скарбек». Невже той самий? Фундатор і будівничий львівського драматичного театру. Авантюрист і меценат... Зрозуміло – тут шукали скарби людини, що славилась найбагатшою в Галичині. Трохи моторошне насправді сусідство – розграбована капличка в лісі. У гарному товаристві згаємо нічку, думаю собі... Відходимо в пошуках хмизу.

Не знаю чому, але ліс, який майже налякав нас уночі, як з'ясували вранці в місцевих мешканців, колись був ландшафтним парком гігантських розмірів, теж створеним Скарбеком. Граф любив усе чимале. Ледь чутний жаб'ячий хор, який супроводжував нас увечері, розмістився в озері, викопаному в парку для графа. А поруч з цим зеленим куточком зростали стіни величезного замку-палацу. Величезного – це найменший з епітетів, які можна дібрати до споруди.

Бував у Вавелі, у Пред'ямському замку в Словенії, у Марієнбурзькому замку й можу сказати: не масштабно жили тевтонці... Скарбек – от хто тямив у розмірах! Похмуро громаддя суворого палацу займає площу, достатню для розміщення середнього села. До нескінченного триповерхового головного корпусу приєднуються два чотириповерхові крила зі стилізованими баштами заввишки в п'ять поверхів. Нині він постраждав від перебудов, його галереї втратили свій монументальний декор, та це не головне – розміри правлять бал, розміри придушують звуки, розміри втискують людину в землю. Цей палац усі тут називають «заклад». Граф планував, що буде він омріяним домом для всіх, хто позбавлений житла, – без огляду на національність, стать чи стан. Загалом він розрахований на чотириста осіб...

Віття дерев чудовою куртиною прикриває місце останнього спочинку того, хто понад усе любив театр. Крутячи педалі курним шляхом, намагаємось згадати все, що кожен із нас знав про цю людину. Не багато того назбиралося. Та й те, що сплило в пам'яті, заслуговувало найбільшій уваги. Не лише сам Скарбек, а й люди, найтісніше з ним пов'язані, – його дружина Софія Яблонівська та Олександр Фредро, її другий чоловік. Можна й продовжити – їхній спільний з Олександром син Ян-Олександр також став драматургом, а донька Софія, одружившись із Яном Шептицьким, – матір'ю майбутнього митрополита Андрея.

Після мандрівки засів в архівах і бібліотеках – заманулось відкрити цю історію. Можливо,

це не «зоряні часи людства», як у С. Цвейга, та «людство» може бути як всеохопним поняттям, так і вживатися як синонім поняття «суспільство». Україна чи навіть Галичина не такий уже й маленький шмат цього суспільства. А трійко цих людей немало спричинились до того, що життя в цьому краї видозмінилося, набуло нових рис. Без сумніву, це були його зоряні хвилини. По-справжньому зоряні, бо благословило їх велике кохання. Зелена завіса, що вкрила останній прихисток одного з головних його героїв, повинна відкритися.

Не претендую на документальність (хоча каркас і стоїть на міцному документальному підґрунті), не це ставив за мету, а чудо, яке творить з чоловіками любов жінки, майже дівчинки, яке розрівнює їхні дороги. Йдеться про графів Станіслава Скарбека та Олександра Фредро, яких у масштабах Галичини, та й загалом України, не можна не назвати великими.

1

У палаці Яблоновських була велика бібліотека. У кожній бібліотеці (звісно, там, де не живуть справжні бібліофіли) зазвичай більшість непрочитаних книжок – ті, що купили через колір їхніх палітурок, чи й просто тому, що шкіряні оправи гарно пахли. Софійка не була винятком – до таких книжок торкалась кілька перших днів по купівлі, розгортала їх, читала перших пару сторінок, й вони поверталися на визначене їм місце. За якийсь час про них забували чи просто споглядали із неприхованою огидою. Через вартість їх не викидали, але вони ставали непотрібними речами, яких у кожному провінційному палаціку чимало.

Набагато менше в бібліотеці було тих книжок, з якими Софійка не розлучалася з дитинства. Вони нагадували їй час, коли вона іще не навчилася проскакувати сторінки, читала з лівого верхнього в нижній правий кут. То, мабуть, єдині книги, які вона справді прочитала в житті й у які повірила.

Прочитані книжки спричинилися до того, що Софійка жила в постійному страху, наче пропустить щось надзвичайне й чарівне у своєму житті. А це ж мусить відбутися, бо ж відбувалось із кожною героїнею її улюблених книжок. Та по сьогодні чомусь так виходило, що справжні розваги, гучні карнавали – це великопанське щастя – відбувалися завше деінде або дізнавалася вона про них надто пізно. Але вперто й постійно будувала плани, як ухопити за хвоста свою пташину щастя, не прогавити миті, коли життя, як уві сні, перетвориться на казку.

* * *

Іще не було п'ятої ранку, як невсипуще небо початку літа почало вдоволено рожевіти і через півгодини проповзло під вії Софійки, вторгшись у темряву її сну. Прокинулась вона задоволеною – сон, темрява і все з ними пов'язане ніколи не будили в юної графині приємних спогадів.

Із яблуком у зубах, наче той пес мисливський зі здобиччю, ходить молода панночка просторою залю замку – місця собі знайти не годна. І чого? А бозна! Софійка витягла яблуко з рота (на підборіддя потекла кисло-солодка слина, як у дитини), дивиться крізь вікно, а бачить зовсім інше: до їхнього обійстя під'їжджає вершник на арабському конику. Хто б це? Серед знайомих батька таких статних військових немає. Вершник спрямовує погляд у вікно, і її аж спіпить блакить його очей, гіпнотизує. Софійка знає, це непристойно, та не може відвести від незнайомця очей.

– Що таке пані уздріла там, за вікном? – допитується Зоська, її покоївка, з якою у неї здавна приятельські стосунки. Лютує на Зоську, що та збурила її фату-моргану, таке дивне, таке чудове, таке бажане видиво. Тому не повертається до неї. Зоська торкає її плеча, і тут вона не витримує – потік сліз фонтаном б'є з очей.

– Панночко, люба, що сталося?! – відскочила трохи налякана дівчина.

Софійка кидається їй в обійми.

– Зосенько, я хочу, щоб мене хтось до смерті покохав, як тебе твій Збишек... Аби полюбив мене й не розлюбив довіку... Щоб він так за мною упадав, аж всіх моїх подруг заavidки брали... На руках мене носив, цілував без пам'яті й...

Далі юна Софійка не знала, що науявляти і захотіти. Бо захотіти можна, коли бодай щось пережила, бодай одне кохання... Вона ж лиш зачитувалась чужими романами та любовними перипетіями, а її серця не досягло ще жодне почуття. На бали її ще не вивозили. Нашукати собі милого могла хіба в театрі, та й там вони були досить рідкими гостями, бо Львів навідували не так уже й часто. Звісно, там багацько ставних, хвацьких офіцерів, що їй так подобались, їх можна було зустріти просто на вулиці. Розглядала їх не соромлячись. Вони теж озирались на юну панну, яка кидала надто цікавські погляди. Підсміхалися у вус й чвалали собі далі.

– У панни все попереду. Я ж бачила, які паничі закидають на вас оком... – потішала Зося.

– Паничі! – байдуже фиркнула Софійка. – Хочу, аби мій коханий був офіцером! У них он яка виправка – жоден цивільний ім не дорівняє!

Треба сказати, що її служниця була ще й чудовим оповідачем. Могла проговорити без упину всеньку нічку. Одна історія перепліталась у неї з іншою, одна подія прозирала крізь другу. Тонке плетиво слів починалось із того, що сталося вранці, а потім охоплювало ціле

століття, аби знов повернутися до цін на м'ясо...

Їхню розмову перервав настирний дзвоник, що скликав челядь на обід.

– Скажи матінці, що я не голодна, – кинула Софійка, знову втуплюючись у вікно.

У Софійки був якийсь тоскний, тужний, болючий до судоми прояв особистості, з одного боку – нестримне бажання заявити про себе, з іншого – туга за собою, за тою, що все іще не здійснилась.

– Rany Boskie[1 - Рани Господні! (пол.) – вигук, який часто вживають католики, висловлюючи полярні стани: розпачу, радості, здивування, страху, а навіть і прокляття, як Good God (англ.), що відповідає нашому «Господи, Боже мій», так само як і «Чорт забирай».]! – скрикнула Зося. – Я й забула! Матінка наказала прибути швидше, бо може буде потрібна допомога за столом, адже у нас сьогодні гості! – скрикнула, кинувши хитрого позирка на панночку. Не помилилась – цікавість у Софійки спрацювала одразу ж.

– Часом не знаєш, хто прибув? – на позір байдуже запитала Софійка.

– Ну звідки ж? Мені про таке не сповіщають...

– Піду й я – лиш погляну, хто це до нас завітав.

За великим столом окрім домашніх сиділи двоє поважних чоловіків. Софійка одразу звернула увагу на пана, у якого були пишні вуса та пов'язана на сорочці велика фіолетова кокарда. Батько відрекомендував його як відомого архітектора Людвіга Піхля. Іншого гостя Софійці не треба було представляти – граф Станіслав Скарбек бував у їхньому обійсті не один раз, навіть полюбляв із нею пожартувати. Так зазвичай не звертають уваги на тих, кого знають з дитинства. Софійка, сівши навпроти архітектора, дозволила навіть щось покласти собі в тарілку, правда, більше поїдаючи знаменитість очима й не дуже уважно слухаючи його розлогий виклад стосовно віденського класицизму. Зате «ампір», це нове слово, яке раз у раз уживав пан Людвіг, зацікавив дівчину. Та хоч би якою цікавою була їхня фахова розмова, зрозуміти до кінця, про що йдеться, вона все одно не могла, тому, поколупавши виделкою в тарілці й подзьобавши, достоту як той горобчик, попросила в поважного товариства вибачення й гайнула собі в дзеркальну залу, де на неї вже чекала її подруга Ядвіся, що добиралася на заняття із сусіднього маетку. Раз на тиждень пані Малгожата спеціально приїздила до дівчаток зі Львова давати їм уроки танців.

Танцювати Софійка любила. Коли подруга вже втомлено покотом падала на довгу лаву, що простягалася вздовж стіни, вона вперто викручувала витіюваті па.

Станіслав Скарбек, що випадково (а може, й не дуже) зазирнув у дзеркальну залу для танців, увесь час протирав свої цвікери[2 - Спеціальна форма окулярів, яку полюбляли

носити вельможі (пол.).]. Граф не міг погамувати дрібних дрижаків у руках. Ніколи не міг погасити внутрішнього хвилювання, споглядаючи молоденьких панночок, що у твердих пачках під супровід фортепіано відпрацьовували химерні фігури. Урешті вертихвістки спостерегли цікавський погляд графа. Вони зупинилися і стали посміюватися, про щось перешіптуючись. Та пані Малгожата закликала їх до порядку. Дівчатка час від часу зустрічались очима. Обидві чудово знали, що робити цього в жодному разі не слід, бо ж ім нізащо не стриматись від сміху. Між ними ніби була натягнута жива, вібуюча нитка сміху; аби не розреготатись, їм треба було уникати дивитись одна на одну. Та очі самі липнули до поважного паняги, котрий так уважно до них приглядався. Часом і він стримано їм підсміхався.

– Дівчатка, у вас якісь проблеми? – врешті запитала пані Малгожата.

Обидві, мов за командою, напустили на себе байдужий вигляд і дружно, наче нічого й не було, піднімали й опускали в такт музики плеченята. Та варто було вчительці відвернутися, сміх електричними розрядами рвався із них, мов із блискавиці. Видко, передчувало Софійчине серденько, що доля колись зблизить її й цього поважного статечного чоловіка. Навіть коли Скарбек покинув приміщення, сміх, здавалося, продовжував вітерцем прогулюватися великою залюю й дівчата відчували його кожную секунду.

Після уроку Софійка помчала чимдуж у ванну, або, як у них її називали, купелеву кімнату. Довго стояла під струменем прохолодної води, бо окрім поту мусила ще й остигнути від емоцій.

Вийшовши з ванни закутана в довгий, по кісточки халат, Софійка забігла у вітальню, де було велетенське, аж до підлоги дзеркало. Не помітила, що із найтемнішого кутка вітальні стежить за нею неситий і запалений жадобою погляд пана Станіслава, що відпочивав у фотелі. Природна сором'язливість чи католицько-пуританське виховання не дозволили їй оголитись. Лише розкривши поли халатика, несміливо підглядала, потайки вивчала своє дівчаче тіло, що набирало нових форм. Воно зовсім не подобалось їй. Груди дівчинки з двома дрібними хлопчачими пипками трохи неправильні й несиметричні, а от руки, по-королівському тонкі, з довгими пальцями ніби й прикривали ті невеличкі дівочі скарби, та по-справжньому прикрити так і не могли. У неї були гарні, довгі ноги, у довгому халатику могла ходити в балетках, а все ж здавалося, що на високих підборах. Хоча ноги й були довгі, але й повнуваті – ноги слов'янських берегинь.

– Фе! Яка ж я бридота! – жахнулось дівча, кутаючись у рятівну одежину.

Зовсім іншої думки був присутній потаємний спостерігач Станіслав Скарбек. Йому аж дух перехопило від зваб шляхтянки. Цей поважного віку чоловік умів зазирнути трохи далі. Побачив у ній панну, створену Богом з такою досконалою точністю, яких йому досі не випадало бачити. «Виросла мала пісюха!» – констатував подумки. Праглося зараз же її обійняти і не відпускати! Тої ж миті засоромився свого почуття. Дитині, можливо, й

тринадцяти немає, а він... Добре, що вона швиденько покинула вітальню, так і не запримітивши його. Хоча це випадково підглянуте видиво добряче спантеличило й довго не полишало його. Йому сподобались її принадлива посмішка та й тіло! Тіло, що нагадувало привабливий пуп'янок, який хтозна й коли, пригрій його лиш сонечко чи добре подмухай вітерець, і розкриється в чарівну квітку.

Скарбек вийшов зі свого закамарка, і вони мовчки пішли довгим ганком. Граф подав Софійці руку і, коли вона сперлася на неї, знову відчув, як його сильно й нестерпно вабить до цієї дівчинки. За хвилину він аж тремтів від цього почуття й тільки іскри пробігали по його нервах.

У передпокої він уже не міг стриматись й обійняв Софійку, пригорнувши її до себе, торкнувся устами чола. Діяв він майже мимовіль. Софійка, напевно, просто заціпеніла, бо не чинила ні найменшого опору. Щоправда, вона висковзнула з його обіймів, коли в коридорі почулися кроки слуги, втекла до себе нагору, а схвильований Станіслав підійшов до вітальні. Він з тривогою й нетерпінням чекав її появи. Софійка незабаром прийшла, хоча він був певний, що цього вечора вона не вийде. На щоках грав нездоровий рум'янець. Очі блищали, як після сну, – очевидно, вона намагалася пудрою охолодити своє розпашіле обличчя. Вигляд Софійки зворушив його. У цю мить відчув, як глибоко кохає її. А вона ж не красуня. Дівчина-загадка. Іноді з'являються на світ такі люди, що, раз на них поглянувши, відірватися не годен. Уніками, якими Бог займався особисто. Їх не назвеш еталонами краси – краса ж бо річ цілком пересічна, буденна. Але оскільки Бог посміхався, викреслюючи їхні риси, то в кожному зустрічному неодмінно відгукнуться ці теплі, не від світу цього веселощі.

За якими ознаками їх можна впізнати? За надто чуттєвими ніздрями, наче щомиті вони вдихають райські пахощі. Обличчя або ж посміхається, або за мить до посмішки.

Станіслав іще б довго фантазував, бо таким спокійним потічком лилась ця приємна, заколислива фантазія, як раптом усвідомив, що не має на це морального права – адже вона іще дитина...

Того дня він швиденько розпрощався з панством Яблоновськими, подумки постановивши оминати гостинне обійстя. Софійка була молода, жахливо молода і до того ж – нестерпно чарівна...

* * *

Насправді щасливою почувала себе Софійка, лишень коли вони приїздили у Львів. Це місто шокувало її. Зрештою, не даремно, Львів був європейським містом в Україні, яке подекуди крокувало навіть попереду самої Європи. Тільки подумати: у Львові майже три тисячі будівель! Це ж тільки обійти їх усі! Крім того, що був найцивілізованішим

європейським містом, Львів умів подобатися, притягати до себе людські серця. Він завжди був передовим містом, яке прагнуло до розвитку, прагнуло бути найкращим[3 - У XVII ст. населення Львова вдвічі перевищувало населення Києва.].

Йдучи вечірнім Львовом, Софійка, хоч дуже любила й захоплювалась, та серцем не приймала цей яскравий світ (він був далеко за межами її дуже гарного, та все ж провінційного палацу), який водночас видавався їй більш реальним, аніж усі ті речі, що оточували її кожен день. Любила спостерігати за ним, хоча сфінкси на Краківській, кам'яні леви, що з'являлись то тут, то там, інколи лякали її. Ніколи не відчувала, що належить до цього міста, не відчувала себе його органічною часткою. Коли аналізувала свої відчуття, йдучи вулицею, то почувалась глядачем, котрий казковим чином опинився учасником спектаклю, де в нього немає найменшої ролі, навіть без слів. Усе довкола таке реальне, захопливе, та відчувала свою цілковиту непричетність до всього. Було неприємно і якось моторошно.

Софійка намагалася не думати про свої стосунки зі світом. Тому навчилася ходити дуже швидко, хоча, в принципі, майже ніколи й нікуди не поспішала, але та швидка хода повинна була свідчити всім протилежне... Нехай кожен побачить у ній зайняту своїми справами львів'янку. Хоча насправді це інший світ, який примхливо проявляється у неприродно яскравих, барвисто освітлених вулицях й невиразних, незнайомих їй фігурах. Та попри душевне сум'яття, Львів наповнював кожную часточку її тіла життям. Тим життям, яке тільки мало відбутися...

Шлях зі Львова до Острога, де в Яблонівських спільна маєтність з князями Острозькими, прудкі коні прошмигнули швидко. Побачивши, що люба донечка добряче промерзла, мати швиденько напарила їй чаю. Ковток духмяного малинового напою наповнив душу відчуттям спокою і тепла. Софійка так любила цю велику мамину порцелянову чашку. Еге ж, мамину, в неї немає навіть власної чашки! Дрібниця, на яку б ніколи не звернула увагу, нині їй заболіла. Навіть чай перестав смакувати. Та й що може смакувати в такій атмосфері? Як ненавидить вона ці вітражі з квітами! У цій бабусиній, тепер її кімнаті, надто багато неживих квітів. Саме тих, яких вона терпіти не могла. Неприродно яскраві занавіски на вікнах, пастельні, добряче вигорілі шпалери на стінах. Софійка десятки разів хотіла поміняти фон, та мати повсякчас нагадувала, що «їх любила бабуся... Це ж не звичайний папір – із цих стін струмує прожите життя». Меблі з того часу теж ніхто не міняв. Дівчинка ж хотіла чогось такого, аби було свідком її власного життя, а не бабусинового... Невже в цьому, можливо, на чийсь смак гарному, але такому чужому світі промине її юність, та, як усі твердять, найпрекрасніша в житті пора?! Її життя тут порожнє, мов та велетенська ваза із китайської порцеляни, яка стоїть на комоді і в яку ніхто ніколи не поставив жодної квітки...

* * *

У всьому будинку панує якась всеохопна мертва тиша, якої насправді не буває. І тиша ця моторошно наповнена не звуками, а їхніми відголосками, шепотінням, незрозумілими слідами звуків і голосів. Серце пропустило удар та опісля застукотіло так, що, здавалось, вирветься з грудей...

Софійка зумисне голосно захряснула книжку, очевидно, аби підбадьорити себе і порушити тишу, яка знову підповзла до неї.

Мала нелюбу пору – коли ховається сонечко і скрадливо підступає на землю пільма. Дитячі страхи й переживання не завше проминають у дорослому віці. Звісно, вони не такі яскраві, та й страх той не панічний, як у дитинстві. Колись бабуса розповідала їй про вічну борню армії пільми зі світлом. Малою була переконана, що удень пільма нікуди не щезає, лише добре ховається у темних пивницях, у глибині озер, у печерах, навіть у корі дерев, укривається навіть у складках одежі. Вона розпорошена всюди. Лише натреноване око може углядіти її. Викрита в одному місці, тієї ж миті переноситься в інше, використовуючи найменшу можливість знову перекочувати туди, звідки її було усунено. Вечір – дуже таємна пора. Вечір – тріщина поміж двох світів. У тому була свято переконана. Тому кожен вечір, що його проводила на самоті, приносив тривогу.

Коли пригасає сонце, перед нею поволі вмирає небо. Армія мороку густими лавами суне зі своїх схованок, тиха й обережна. Виповзає з пивниць, комірчин, з-під шаф, креденса[4 - Буфет для посуду.], найтихіших закутин і закамарків. Заповнює спочатку коридори, передпокій і зрештою починає завойовувати вулицю, мовчки бере приступом стіни й дерева, аж поки не запанує над всьом світом. Розчинить своєю чорною сажою всі барви цього прекрасного світу. Знищить обриси будівель і дерев, невпізнаними стануть люди. Як на зло, в палаці, окрім прислуги, немає нікого. Байдуже! Їй потрібні люди. Живі люди! І вона бігцем подалась на кухню. Там зазвичай, коли немає господарів, робота не кипить. Кухарка парить у якомусь цебрику хворі ноги. Садівник щось витесує із довгої жердини. Покоївки куняють біля ще теплої печі – за вікном лупцює дощ, надто холодний для травня. Загалом же в приміщенні віє тим особливим запахом, що його виділяють інтимні місця людського тіла: промежини, пахви чи ямка при переході плеча в ший – підключична западина. Не переносила випарів брудних тіл.

Ні, вже краще наодинці з темрявою, яка насправді лише лоскоче нерви... Софійка наказує запалити у своїй кімнаті люстру й усі світильники. Лише після цього дещо заспокоюється. Сідає в крісло-гойдалку й перечитує книги з чудової батькової бібліотеки. Бо чим іще зайнятися панянці в тій глушині? Так до кінця й не втямила, що більше її дратувало: темрява чи цей специфічний містечковий мікросвіт? Відчуття, що їх важко було назвати приємними, нуртували в її естві, аж поки синя пташка сну не спустилася на очі й заслонила їй недружню ніч своїми голубими крилами.

Іще Софійка з дитинства вірила, що існує хтось безмежно добрий, кому можна все тихенько розповісти ввечері, під ковдрою, хоча б про те, що вона думала й переживала.

Звісно, вона ходила кожної неділеньки у храм і так само регулярно сповідалася. Але той великий Біблійний Бог, з певністю, не цікавився її маленькими справами, а тим більше думками, яких ох скільки роїлося в голівоньці. Тому мала свого особистого бога і з ним ділилася всім, чим виповнювалася юна душа.

* * *

Півтора року граф Скарбек справді не з'являвся у великопанській резиденції графів Яблоновських. Зрештою в нього було чим зайнятись. Цей чоловік мав багацько справ. Можливо, його діловитість була подиктована не надто легким життям... Зазирнімо трохи глибше в родословну Станіслава Скарбека, аби опісля зрозумілішими були мотиви його вчинків.

Доля була не вельми ласкавою до юного Станіслава. З родинного гнізда виніс хіба що гучні титули: батько з графського роду Абданк, мати з родини графів Бельських. Родичів своїх Станіслав практично не знав, бо вже в чотири роки осиротів. Через тиждень після народження сина померла мати. А ще за чотири роки йде з життя й батько, залишивши двох синів – Станіслава та Ігнація – на виховання тітки, графині Живуської. Мудра й водночас вольова жінка сама керувала величезним маєтком. Саме в неї й отримав перші уроки управлінської практики юний племінник. Та доля приготувала молодому аристократу іще одне випробування. Коли Станіславу виповнилося двадцять років, помирає й тітка, залишивши йому чималий спадок. Звістка про це застає юнака у Львові, де він навчався в школі. Скориставшись нагодою, амбітний Станіслав іде вчитися до Відня – європейської столиці, де з певністю можна отримати кращу освіту. Та молодість, багатство, бурхливе світське життя столиці закрутило йому голову. Він захоплюється то музикою, то поезією, то архітектурою, то театром. Останнє захоплення полонить його на все життя. Але про це – згодом. Зараз же життя австрійської столиці пропонує стільки спокус, що він з азартом кидається від однієї до іншої, відсунувши науки на другий план.

Невдовзі від колишніх багатств не лишається і сліду. І ось тепер доля знову простягає йому руку порятунку. Матеріальне становище графа врятоване. Він робить висновки з минулого, стає ощадливішим. Змінює австрійську столицю на Львів, який де-юре хоча й уважався провінцією, але тут відбувалося не менш жваве світське й бурхливе громадське життя.

– Jezus Maria[5 - Ісус, Марія! (пол.)]! Рани Боскі! Фортуна не відвернулась від мене!

Це був справді триумф! Станіслав, отримавши банківський чек від свого управителя на п'ятдесят тисяч злотих, не побоявся вкласти позичені гроші в розробку копальні залізної руди, і от (не минуло й півроку!) прогнози фахівців оправдалися – продано першу партію руди. Він – власник копальні золота. Байдуже, що із руди виплавляють залізо, у банку вона все одно перетворюється на золото! Фортуна знову (вже вкотре!) ласкава до нього!

У 1805 році нащадки Рафала Людвіка Скарбека підписали угоду про поділ родинних маєтків. За цією угодою Станіслав уступив молодшому братові Ігнацію Бурштинський Ключ з батьківських маєтків, зобов'язавши його збудувати й утримувати шпиталь для убогих. Уже з того часу в одного з найбагатших людей «королівства Галиції і Лодомерії» почала проявлятися любов до філантропії. Ігнацій Скарбек – великий ловчий коронний галицький – дотримав слова і влаштував притулок для хворих у Бурштині.

З молодих років граф Станіслав намагався стояти осторонь державної служби та публічної політики. Тільки у 1809 році, коли польська шляхта в Галичині виступила на підтримку відродженого Наполеоном герцогства Варшавського, на короткий час долучився до цього руху і був поставлений генералом Олександром Рожнецьким інтендантом соляних копалень і державних маєтностей у Стрийському та Самбірському округах. Але після повторного захоплення австріяками Львова назавжди відійшов від будь-якої служби. Відтоді він перетворився на одного з найбільших капіталістів Австрії. Дивуючи інших магнатів, які спокійно прогулювали батьківські маєтки, він з азартом грав на біржі, брав величезні позики і кредити, купляючи нерухомість, устаткування і машини, відкриваючи підприємства. При графі Станіславі бурхливо розвивався металургійний промисел у Галичині, однією з перлин якого була Дем'янська димарка[6 - Рудня.]. Будувалися водяні й парові млини, лісопильні, броварні та гуральні[7 - Спиртово-горілчаний завод.], випасалися і відгодовувалися величезні стада великої рогатої худоби, яка продавалася на ярмарках у Перемишлі, Відні й Оломоуці. Граф орендував різницькі заклади, продавав шкури на ринках Європи. Багато часу, енергії й зусиль віддав ідеї будівництва каналу між Сяном і Дністром, який би з'єднав Балтійське море з Чорним. Враховуючи, що на той час Дністер був судноплавним від Роздолу, ця ідея не виглядала зовсім утопічною. Австрійський уряд враховував її у своїй програмі розвитку судноплавства на малих річках.

Скарбек успішно вів підприємницьку діяльність. Відкупив Берездівецький Ключ, докупив також Сможе, Климець і Остановичі та Оравський Ключ, а також багато нерухомості у Львові. Скрізь населення нових володінь радо залучалося до його промислів і торгівлі, бо він чи не єдиний на той час землевласник щедро оплачував їхню працю. Таким чином, за короткий термін він став чи не найбагатшою людиною Галичини.

Звісно ж, про заміжжя з ним мріяла не одна дівчина із вищого світу. Та образ дівчинки, що цнотливо оглядає свої дівочі принади, не покидав тридцятип'ятирічного ловеласа. «Яка вона зараз?» – нуртувала нетерпляча думка. Заінтригованість юною Софійкою не минала. Півторарічна розлука видалася йому більш ніж достатньою, і він вирішив відвідати Яблонівських.

Станіслав зустрів Софійку вже не багатообіцяльним «пуп'яночком», який пам'ятав з минулого візиту. Нині вона все іще не квітка, радше бутон, який уже почав розкриватися. Саме такий, який залюбки зривають, аби удома милуватися, як ця квітонька розквітатиме, якими предивними барвами тішитиме око. Була свіжа, гладенька, якась ляльково-ніжна,

наче великоднє яечко. Матінка природа наділила її блідо-рожевою шкірою, що була тонка, немов китайська порцеляна. На скронях проступали легенькі фіолетові жилочки, а на щічках вигравали іще дитячі ямочки, до яких рука сама тяглась, аби торкнутися. Та Станіслав стримався – адже Софійці всього п'ятнадцять. Великої різниці у віці не хотів виказувати прилюдно, отож ставився до дівчинки з підкресленою пошаною, як до дорослої панни. Граф стримував руки, та не язик. Поважний кавалер нишком нашіптував Софійці такі компліменти, що в небоги вуха в'янули. Зате в серці розквітала незвідана досі симпатія і потяг до того, про чиї амурні справи ходили легенди.

Скарбек – її кавалер! Яку панянку в п'ятнадцять років не потішила б така перспектива? Тому Софійка й гадки не мала відкидати графові залицяння. Панна не була обділена увагою молодих чоловіків, не раз кокетувала з ними. Та тільки й того – більшого, навіть невинного флірту, матінка не дозволяла: «Іще не час...» – завше осмикувала донечку. Хтозна, що там коїлося в дівочій душі? Виховання не дозволяло перечити матінці. Граф Скарбек, це Софійка добре тямилася, непересічна людина, добре подумавши рідні, перш ніж вигукнути своє улюблене *nie pozwalam*[8 - Не дозволяю! (пол.)]!

По обіді граф Яблоновський мусив відбутися у справах маєтку. Дружина трохи занедужала і пішла відпочити. Тож на променаді супроводжувати графа Скарбека випадало Софійці. Чималий палац оточувала буйна весняна зелень, що повнилася запахом бузку і голосним співом солов'їв. Станіслав тихцем кидав позири на панну. Насолоджувався, споглядаючи це ніжне, юне личко.

«У неї ніс дорослої жінки», – констатував подумки Станіслав, вивчаючи обличчя юної шляхтянки. Бачить його таким, хоч і не міг би до ладу пояснити різницю між дорослими й дитячими носиками... Вузький і правильний, він домінував над іншими рисами обличчя. Мала вигляд не дитини, а як дорослої жінки, хоча їй ще й п'ятнадцяти не виповнилося.

Прямуючи тінистими й вузькими алеями парку, що оперізував палац, він ніби мимохіть раз у раз зустрічався з її рукою, нахилився до вуха, кінчик його носа торкався її волосся. Вдихав її чистий, свіжий запах. О Боже! Злякавшись хтивого звіра, що здіймав голову всередині, він делікатно прибрав руку з Софійчиного волосся. Заборонені почуття піднімалися з глибин його ества й несамовито мордували змучене тіло. Чоловік червонів і напружувався. Ця дівчинка мала бути його! Хай там що, вирішив і, як завжди, – безповоротно.

Коли людина входить у роки, поважнішає, коли по ній потопчється життя, то й ота дика пристрасть із неї вивітряється. Станіслав і на гадці не мав накинутися на такий бажаний, такий пахучий плід, уп'ястися в нього устами – прагнув опускатися легко, як дощ чи як сон, по прегарному тілу. Йому цілком вистачає насолоджуватися її присутністю, тим нерозквітлим пуп'яночком. Вдихати неповторний і такий бажаний аромат юності. Софійці, як кожній юнці її віку, кортіло, аби Скарбек по-справжньому, «по-дорослому» позалицявся до неї. Відчувала приємне збудження, як перший учень у класі, що вперше зважився

прогуляти урок. Вона вже вкотре кидала в його бік кокетливу посмішку, опускала повіки, опісля підіймала їх, даруючи співрозмовнику оксамитовий погляд, якого навчила її Малгожата. Граф усе помічав, та не реагував. Іще не час, постановив. Молодечий поспіх може все зіпсувати. Яблоновські, помітивши, що їхній підстаркуватий товариш залицяється до юного чада, можуть образитися й заборонити переступати поріг їхнього дому...

«Певно, він не має відваги тут, в обійсті, де кожен може помітити його залицяння», – подумки робить висновок Софійка. Пропонує Скарбеку зробити трохи довшу кінну прогулянку, можливо, в ліску граф посмілішає... Станіслав погоджується, але знову ж – особливого ентузіазму на його обличчі дівчина не помічає. Причина тут банальна – Скарбек абиякий наїзник. Але категорична відмова може образити дівчатко. І він погоджується. На щастя, встигає шепнути стаєнному, аби той не сідлав йому надто прудкого скакуна...

Їдуть дрібною рисою. Провокації Софійки перейти на галоп нічим не закінчилися. У дівчини погіршився настрій. Вона чудово трималася в сідлі, її ж позбавили можливості похизуватися своїм вмінням. Ні, хай там як, а він дуже старий, цей граф... Щоправда, на останній вечірці «дуже старим» вона визнала двадцятидворічного графа Бесядецького, який не побажав взяти участі в танцювальному марафоні...

Станіслав навмисне їхню нинішню зустріч зробив чисто товариською. З Софійкою вони розмовляли, як двоє друзів. Кругозір у юної графині виявився напрочуд широким, зате світ у неї чітко поділений – чорне й біле. Вона відрізняє те, що вважає бридким і огидним, від того, що, на її думку, добре й гарне. Тому в неї ніколи не виникає сумнівів і вона завжди дуже спокійна. Софійка буде ідеальною дружиною й матір'ю, втішався граф.

І ось уже вкотре Станіслава обсіли важкі думки: «Чи маю я право упадати за такою юною дівчиною? Чи можна зв'язувати молоде життя, повне віри в людей і Бога, з його клопотами і сумнівами, з духовним безсиллям, що стало частим гостем?» Граф відчував, що поволі заглиблюється в темряву, як Адам вигнаний з раю, так і він вигнаний із молодості. Життя розкошувало в променях ласки Божої, він іще бачив його, але було воно далеко позаду нього. Чи насправді він може подобатись їй? Вона, напевне, менше, ніж він, боїться життя, тому що сама є знадливим життям, життям, що поневолює, зачаровує. Молодість знає, що вона симпатична і може розраховувати на доброзичливе ставлення. Для нього ж це можливість пригорнутися до пуп'яночка, що розцвітає. Кого б не вабила така перспектива? Та чи зуміє він погамувати в її присутності свій холеричний, вибуховий характер? Що з цього вийде? Адже він не зацвіте біля неї другою молодістю. Не відродиться. У нього не зміниться спосіб мислення, не зникне інтерес до комерції. То що ж? Софійка має всохнути поряд з ним? Хіба це не жахливо? Хіба не прояв крайнього егоїзму? Чи Станіслав має стати поліпом, який висмоктує свою жертву й живиться її молодими соками? Утім, він не владний над собою. І всі доводи здорового глузду ні до чого, подумки вирішує Скарбек. Та полишити її не в силі. Ця дівчинка чинить з ним що заманеться. Від одного її погляду в нього макітриться у голові...

Коли вони розсіддали коней і йшли поряд, Софійка помітила, що Станіслав накульгує. Давня травма ноги. Коли Скарбек занурювався в думки, настільки, що переставав контролювати себе, то й справді накульгував. Але треба було дуже добре й довго знати його, аби помітити той гандж... «Кульгавий диявол» – одразу ж нагородила свого кавалера образливим прізвиськом. Не приведи Господи, аби з таким зв'язати долю... Десь усередині вона почала труситись. То була ображена дівоча гордість, що все йшло не так, як вона задумала. Станіслав якимось дуже пильно поглянув на неї. «Невже спостеріг мое тремтіння?» – майнула думка.

Або вона надто голосно думає, або він насправді читає її думки...

Софійка зазирнула в його очі. Її власні очі були величезні й променисті. Зробила це підсвідомо, сама того не помічаючи – як не помічаєш, скажімо, власного руху, коли відганяєш настирливу муху. Надала своєму обличчю трішки пустотливого, але теплого виразу – з певністю хотіла прибрати чи відсунути на задній план свої думки.

Софійці так праглося у Львів. Вірила – там її перестануть турбувати всілякі страхи. Марила балами та світським життям, про що тільки й шепотілося жіноцтво. У цей візит граф Скарбек зробив їй іще один неоціненний подарунок, намовивши батьків узяти юну Софійку на бал, що давали у Львові на честь королеви Неаполя. Кожен має щось від Робінзона, який мусить відкрити Новий Світ і знайти П'ятницю. П'ятницею для Софійки, безумовно, був Станіслав.

* * *

Серед жіноцтва галицької аристократії граф Станіслав Скарбек давно зажив слави серцеїда й донжуана. У свої тридцять п'ять жодного разу так і не був одружений. Чутки домальовували йому багатства Монте-Крісто, і не безпідставно – пестунчик долі завше жив на широку ногу, не вагаючись вкладав кошти в різні підприємницькі проекти, так само як і в культурні. Не дивно, що саме йому, першому кавалеру й неперевершеному танцівнику, доручили розпочати бал із Кароліною – королевою Неаполя, котра опинилася у Львові через політичні інтриги. Волею долі на цей бал (а був це її перший бал) була запрошена і юна Софійка Яблоновська. Тепер вона стояла поряд з матір'ю. Обличчя тої було ще гарне тією збляклою красою, яка невдовзі щезне під сіточкою синеньких прожилок; погляд був спокійний і водночас жвавий і уважний. Батько за кілька кроків зацікавлено балакав з незнайомими доньці панами. Софійка почувалася доволі самотньо, бо на цьому велелюдному зборищі аристократії мало кого знала, та й була в тому віці, що, навіть коли й знала, іще не мала відваги підійти й першою з кимось привітатися.

Зазвучала музика, всі перейшли в залу і захоплено чекали початку. Софійка, що вперше опинилася на такому важливому світському заході, зиркала довкіл з страхом, ніби

екзотична пташина, що випадково залетіла до галасливих і кровожерливих сойок – напوماджені жінки пожирали її очима, раз у раз кидаючи уїдливі слівця.

Станіслав угледів оголену спину Софійки, її пишну бальну сукню. Вона не така вже й худорлява, як уявлялось під убранням... Зауважив її м'якість, тендітність, приголомшливу округлість. Угледів шкіру, золотаву від світла старовинних, начищених до блиску мідних жирандолей[9 - Великий фігурний свічник.], і вже не міг відірвати від неї очей. Вона мило поводила плечима, крутила голівкою зі скромними локонами, що вирізнялися серед багатоярусних зачісок пишних дам, зтягнутих шовковими складками величезних суконь.

Скарбек вийшов на середину зали, кинув іскрометний погляд на Софію й попрямував до неї, минаючи королеву, що очікувала його з лагідною посмішкою. У дівчинки перехопило дихання, і серце нараз стало розширятися, заповнивши собою всю груднину, і продовжувало рости, мов квітка, що розкрилась у відповідь на дотик перших сонячних променів. Таких теплих і довгожданих. Її груди піднесли у судомному, мов перед стрибком у безодню, вдиху. Все її тіло солодко затріпотіло. Для дівчинки, що була на своєму першому балу, це був небачений тріумф. Перші хвилини далися Софійці насилу. Важко було погамувати серце, що, здавалося, ось-ось вискочить із грудей. Та з кожною наступною хвилиною вона ставала впевненішою – радість, що переливалася через вінця, наче увібрала в себе всю радість, яка тільки існує на світі...

Станіслав пам'ятав, що очі Софійки голубіші за небо, та коли зараз зосереджено дивилася на нього, в той час, як у танку він замалим не ніс її на руках, потемніли й набули фіалкового кольору, якого йому ніколи в житті не доводилося зустріти. Хотіла видаватися старшою за свій вік, гордовито підіймала голівку, і її рівненький носик трішечки дивився вгору й піднімав за собою соковиту верхню губку, від чого рот виглядав постійно готовим до поцілунку. Станіслав окинув очима залу, з певністю не знайшлось би чоловіка, якого б не обіймала спокуса спробувати смак оцих рожевих, довірливо-м'яких, оманливо-наївних вуст... Ні, було б помилкою трактувати подальший його вчинок лише як шал нестримної жаги – дався взнаки авантюрний характер графа. Знав, як вразити публіку, що зібралась у залі, й так само не сумнівався, що для Софійки вмить стане героєм й одним жестом розіб'є крихке дівоче серце.

Присутні завмерли в очікуванні скандалу, але фортуна, давня опікунка аванюриста Скарбека, знову посміхнулася йому – мудра королева Кароліна, видно, запримітивши любовний шал в очах графа, весело засміялась і пішла в полонез услід за ними. Настала та сама мить, коли добро отримало шанс торжествувати над злом. Світ, аби щиро порадіти, завжди балансує в очікуванні таких моментів...

Коли танець закінчився, Софійка вислизнула з його пальців і він відчув порожнечу, якусь дивну пустку в переповненій залі. Лишився тільки ледь вловний аромат лимона з розмарином – її запах...

Королева Кароліна підійшла до Софійки зі своїм уже надпитим келихом вина, усміхаючись, напевно, так, як і мають усміхатися на великосвітських балах особи королівської крові. У Софійки підкосилися ноги і загупало серце. Кароліна делікатно підняла їй підборіддя, в тому жесті не було зверхності, лиш якась безмежна ніжність.

– Прекрасне дитя, – мовила так тихо, що її могла чути лише Софійка, – Господь не може не подарувати тобі щастя... Краса, моя дівчинко, одна з граней геніальності. Вона не потребує тлумачень. Краса – одна з найбільших у цьому світі даностей, як сонце чи віддзеркалення в темних водах срібного серпика місяця. Її не можна брати під сумнів. Вона має божественне право на незалежність. А ще – вона наділяє владою тих, хто її має, більшою за королівську.

Софійка не знайшла що відповісти – схилилась у низькому поклоні. Присутні сприйняли це як благословення коронованої особи...

Опісля граф запрошував її ще і ще. Софійка ряхтіла в посмішці білими дзеркальцями зубів. Дивлячись на них, важко було не посміхнутися у відповідь, – здавалося, що у всіх порах шкіри довкола її відкритих устеньок розлилося задоволення. Їй хотілося одного: аби ця ніч ніколи не закінчувалася...

Тоді й Станіслав не знав, що це найщасливіша мить у його житті. А якби знав, чи захистив би своє щастя? Чи маємо ми бодай якусь владу над тим, що отримуємо згори? Та дивовижна золота мить, коли вони кружляли поруч, коли з'єдналось в одне їхнє дихання, та дивовижна золота мить огорнула все його ество невимовним спокоєм, проте здавалося, що він щасливий уже цілі години, роки... О пів на десяту вечора світ на якусь мить неначе позбувся законів часу й земного тяжіння, так само як він – відчуття вини і злочину, кари й каяття.

У закамарку важких штор він поцілував Софійку в спітніле плече, тихо обійняв іззаду й куснув за вушко. Хтось навмисне чи мимохіть смикнув штору, і їхній ненадійний альков відкрився для привселюдного огляду, однак вони були такі щасливі, що не звернули на це жодної уваги й далі цілувалися. Побачивши, що вони в усіх на очах, Софійка зашарілася й не тямала, куди їй утекти.

Станіслав заспокоїв її:

– Кохаючись прилюдно до шлюбу, маємо почуватися вільними й модерними!

«До шлюбу!» – дзвеніло у вухах Софійки, отже, у Станіслава справді серйозні наміри....

Юна Софійка вже змирилася з тим, що життя має бути звичайним і буденним, як раптом трапилася подія незвичайна і небуденна, яка стала для неї щасливим шоком, і, як усе, що змінює життя людини назавжди, розколола її життя на «до» і «після». Згодом вона

зрозуміла, що це «після» стало початком її дорослого життя, за яке безмірно дякувала Богу, бо видавалось їй прекрасним.

* * *

Станіслава Скарбека зустріли в Яблоновських гречно, але досить прохолодно. Певно, батьки були не в захваті від успіху доньки на її першому балу. Певна річ, адже публічний контакт Скарбека з будь-якою жінкою не йшов на користь її репутації. Про те й теревенили батьки, не дуже зважаючи, почує їх люба донечка чи ні. Софійка до крові закушувала губу – слово «репутація» в устах її батьків звучало як знущання. Після балу її по-юначому скептичне ставлення до Скарбека, який на очах усієї шляхти обрав її, зневаживши можливі для себе негативні наслідки, кардинально змінилося. Він став її омріяним героєм, чарівним принцом...

«Ну хто б з такою серйозністю говорив про репутацію? Посоромились би!» – кричала подумки вражена до глибини душі Софійка. Про стосунки батька з матір'ю говорили повсюди і на повен голос. Особливо не ховаючись. Не скупились і на подробиці. Могла повірити в усе, що завгодно, тільки не в те, що її батьки були колись закохані. Таке припущення означало б, що від любові не залишається нічого, окрім гіркоти, нудьги й неприємних спогадів, – та з причин, яких жоден мудрець не годен би витлумачити, все ж мріяла про щасливе заміжжя. Напевно, це прагнення закладено в дівчат при народженні, так само як птахи народжуються з умінням мостити кубельце для пташенят. Як і передбачав Станіслав, його вчинок викликав у Софійки не просто дике захоплення, а незрівнянний екстаз. Звісно ж, Софійка була закохана по вуха й лише чекала свого коханого, чомусь вона вірила, що з освідченнями і пропозицією руки й серця.

Балачки про «злу міну» Яблоновських до його вчинку та їхнє прохолодне ставлення знову ж таки ображали маєстат Станіслава, що належав до найвищих аристократичних кіл. Свій гонор шляхтич ставив понад усе! Можливо, він і відмовився би від пристрасті, яка заповнила його, та Софійка, незважаючи на юні роки, була надзвичайно привабливою. Волошки її очей шукали спорідненість з небом. Вартувало зазирнути в них, як вони оволодівали ним. Відчував, як швидко вона входить у його життя. Заповнює його по вінця. Як людина, що любить і знає театр, Станіслав усвідомлював, що ця дівчинка – драматична подія його життя. Ніби й слабка, та водночас нестримна, як вітер. Ось вона випростовує ногу, облизує губи. Йде в його бік, і... о диво: він опускає очі... Коли ж знову підіймає їх, бачить, що прихилила свою голівку на груди й кокетливо зорить з-під вій. На вустах легенька посмішка, що обіцяє і вабить. Хто відмовиться від такого дарунка долі?

Наступний тиждень усі тільки й говорили про вчинок Скарбека та великодушність королеви, котра благословила молодят. Батьки Софійки, звісно ж, з тривогою в серці очікували, якого розголосу набуде цей вчинок. Чи ляже незмивною плямою на репутацію їхньої дівчинки? Чи знайде щастя їхня дитина в обіймах цього підтоптаного пройди? Проте

відмовлятися від запрошення графа Станіслава відвідати його маєток у Яблоновських навіть на думці не було.

Їхню карету господар зустрів особисто. Допоміг вийти матінці, опісля майже на руках виніс Софійку. Станіслав робив усе швидко і впевнено, й Софійка вкотре помітила надзвичайну пластику його чітких рухів. Гостям одразу ж визначили кімнати для відпочинку, де чекали різноманітні напої і легкі закуски. До вечері могли розпоряджатись часом як заманеться. Софійка з насолодою потягнулась, щоб розім'яти затерплі м'язи, й попросила дозволу трохи розглянутись у будинку.

Софійці здалось, що вона потрапила в казку. Мов заворожена ходила кімнатами замку, обережно торкаючись гобеленів і дубових панелей, якими були обшиті стіни. Старовинні жирандолі, мов живі істоти, підсвічували кожну закутину.

Дівчині здавалося, що колишнє життя залишилося далеко позаду і його місце зайняло інше, чарівне життя. Та ні! Навіть не так – вона повернулась у якесь рідне минуле, якого ніколи не знала, але яке щиро любила.

В одній з кімнат у різьбленому великому й зручному кріслі, з ніжками у формі левових лап, сидів Станіслав й щось писав, раз у раз занурюючи перо в срібну чорнильницю. Справляв надзвичайно солідне враження. Софійка нечутно прихилила двері, аби не порушувати спокою зайнятої людини.

Далі потрапила в розкішну бібліотеку. З книг почалося її знайомство зі світом. Для Софійки перебування в батьковій бібліотеці – відкриття нових країн і незнаних обріїв. Невеличкий обшир садка, і далі лісочка, де вона зазвичай бавилася, ховав безліч ніким не знайдених скарбів. Тут, на просторі, вона переносила прочитане у свою дійсність: тополі враз перетворилися на пальми, каміння невеликої каменоломні – на скелясті гори; і не було меж її фантазіям. Кожен новий день був для неї радісним і щедрим дарунком всеблагі долі... У Скарбека дуже зацікавили її товстелезні фоліанти на верхніх полицях, аби роздивитися їх, підставила стіл, на нього крісло і... звичайно, зірвалася з цієї піраміди. На грюкіт прибіг господар. Щоправда, дівчина вже була на ногах, потираючи забиту сідничку.

– Зі мною все гаразд, не хвилюйтеся, – прошепотіла Софійка. – От тільки я тут вам меблі розкидала...

Станіслав розреготався. Софійка ніколи й подумати не могла, що цей похмурий і суворий на вигляд чоловік може так заразливо, весело сміятися, і сама розпливлася в посмішці.

– Ти все-таки забилася. Давай гарненько розітру, аби не боліло.

У Софійки й на гадці не було пручатися. До того ж це, напевно, й неможливо було. Софійка вдруге за день відчула себе в обіймах графа. Руки Станіслава були сильні й

гарячі. Вона чула, як гучно б'ється його серце, його переривчасте дихання. Здається, він злякався не менше від неї, та дівчина не думала про це. У голівці нуртувала лише одна думка: аби він якомога довше не відпускав...

Та Станіслав схаменувся і звільнив дівчинку з обіймів...

За вечерею граф із захватом викладав свою мрію побудувати в Галичині кам'яні дороги.

– Без них до нас не прийде Європа, – мовив переконливо. – Наше панство тільки й уміє проживати своє багатство. Ну іще той чи інший, запросивши італійських чи якихось іще там майстрів, збудує собі гарненький палацик. Та, щоб доїхати до нього, треба впрягати волів, інакше в болотах загрузнеш. Треба, треба творити спілки і будувати дороги!

Яблоновські споглядали на Скарбека більше з недовірою, ніж із захопленням, такі амбіційні плани пасували б коронованим особам чи принаймні губернатору... Він був загадковий у своїх фантазіях (які таки втілював у життя), мов прибулець з іншого світу, бо говорив речі, так мало схожі на реальність. Тільки Софійка дивилася на нього зачарованими очима. Вірила кожному його слову.

З якогось часу Скарбек став добрим психологом. Перший урок отримав від їхнього старого управителя Гільорка, з яким ходив на риболовлю.

– Кожна риба потребує свого підходу. Я сказав тобі, що карп ловиться на макуху. Ти три ночі промерз на березі, риба з'їла всю наживку, а на гачок так і не спіймалася... – підсміювався зі свого учня Гільорко. – Будь уважний. Хочеш зловити велику рибу – не шкодуй прикорму! Ти свою макуху поламав, і риба одразу ж її з'їла. Я свій гачок встроїв у ціле кружальце макухи і спокійно пішов собі спати. Розбудив мене дзвінок, який сповістив, що моя риба бажає, аби я зробив останнє зусилля... Бачиш, до великої наживки і рибина підходить велика і починає її спокійно смоктати. Знає, дрібнота не посміє до неї приєднатися. Смокче собі, щаслива, всеньку нічку й не помічає, коли гачок опиняється в її нутрощах...

Ця риболовля стала йому уроком на все життя – якщо хочеш чого-небудь від людей, спочатку пізнай, чого прагнуть вони. Дочекайся слушного часу і тоді підчепиш їх на гачок.

Уранці, після легкого сніданку, Скарбек запропонував розглянутися околицею, як і кожний господар, похвалитися своїми маєтностями. Коли в бричку були вже запряжені коні, Софійка наполягла, аби їй осідлали коня. Станіслав покликав стаєнного, аби той запряг їй коня, якого вона тільки забажає.

Пробігши стайню, Софійка зупинилась біля Лицаря – монгола, який гарцював у своїй загороді, почувши нову людину.

– Сідлай цього! – розпорядилася панночка.

– Рани Боскі! Тільки не цього! Він іще не був під сідлом. Я й підійти до нього боюся. З ним має справу лише головний стаенний...

Та Софійка вже годувала Лицаря цукром, який він довірливо приймав з її рученят.

– Сідлай, кажу, чи хочеш, аби я панові поскаржилась? – з удаваною суворістю напустилася графиня.

Тож стаенний мусив виконувати забаганку гості, хоча руки йому дрижали, бо знав неборака, що з Лицарем справи зазвичай кепсько закінчуються...

Урешті, кінь, виведений із загону, нетерпляче креше копитом землю. Стаенний намагався підсадити панночку, але та лиш відмахнулася батожком і вмить опинилась у сідлі.

– Панно, не вільно Лицаря батожком! – кричав у відчаї стаенний, біжучи за вершницею, що вже припустила галопом.

Софійка скакала лісовою дорогою, та бричка мовби розтанула в гущавині. «Видно, Лицар не надто прудко біжить», – подумала й опустила на бік коника свого батожка. Кінь заіржав обурено й метнувся диким галопом, не розбираючи дороги. Гілка, якої в шаленому леті не завважила юна графиня, вибила її із сідла. З певністю, Софійка на якийсь час знепритомніла, бо, коли отямилася, була вже на руках у графа Станіслава.

Звісно ж, оглядини маєтностей того дня були закінчені й усі повернулися в обійстя. Станіслав сам оглянув травмовану Софійку. Констатував, що переломів і вивихів немає. Забої ж, коли прикладати мазі з його аптечки, минуть днів за два-три, й сліду не лишиться, пообіцяв.

Так Софійка потрапила в один зі спальних покоїв графа. Дозволила дбайливим рукам покоївки втирати різні пахучі й не дуже мазі в місця, вказані графом. Потім її напоїли дивного смаку чаєм й вона незчулась, як заснула.

Скільки вона проспала, дівчина навіть збагнути не могла. Вікна були затягнуті важкими шторами, тож зорієнтуватись, який зараз час, було важко. Софійка спробувала піднятися, й вийшло це в неї досить легко. «Справді, чудодійні мазі у Скарбека», – відзначила, підходячи до вікна й відслоняючи штору.

– Хто тобі дозволив вставати?! – шаленство, з яким він атакував Софійку, свідчило на користь версії, що її близькість бентежила графа і він намагається побороти ніяковість, що її так не полюбляють чоловіки...

– Хто мені може це заборонити? – задерикувато запитала Софійка.

– Я можу! – відрізав не замислюючись Станіслав. Він акуратно підштовхнув її до ліжка і накрив ковдрою. – Так краще, – задоволено відзначив. Обличчя його залишалось, як зазвичай, суворим, та в очах зблиснули веселі іскрини. Сил опиратися Софійка не мала.

– Так нечесно, – не спромоглась віднайти іншої мотивації бідолашна дівчина, влаштовуючись якомога зручніше, – користується моєю слабкістю?

– Скоріше своєю силою, – посміхнувся чоловік. Він стояв поряд з ліжком, склавши руки на грудях, і був схожий на якогось східного володаря; споглядав на Софійку згори вниз.

Скривила ображено своє миле личко.

– Ви ж не лікар, то не маєте права розпоряджатися, лежати мені в ліжку чи ні.

– Дівчинко, повір, щодо забоїв у мене досвіду більше, ніж у деяких лікарів. Якщо ти розумна, доросла жінка, а не «капризна дзявечка», то ти мене послухаєш.

Апелювання до неї, як до «дорослої жінки», вмить зробило свою справу. Звісно, так само їй лестила увага такого поважного шляхтича... Іще ніколи в житті від жодного чоловіка Софійка не відчувала такої спокійної і впевненої сили, як від Скарбека. Він чудовий! Вона сама, першою, потягнулася до нього устами. Який би Скарбек був чоловік, коли б не скористався цим? Софійка настільки віддалася поцілунку, так міцно заплющила свої оченята, обійнявши руками його могутню шию, що Станіслав відчув: ми зможемо кохатися «до кінця». Це втішило його надмірно – отже, не лише він бажає юну графиню, вона відповідає йому такою ж взаємністю.

У їхньому маєтку, в тиші Кривинського парку, було казково прекрасно, проте це була глушина, а глушина дівчині не до густу[10 - Смаку (пол.)]. Під вечір узагалі уникала гуляти в парку. Тим часом у сутіні текли собі звичайним плином струмки. Нічні птахи спустилися на дерева розкішного парку, а спізнілі денні прилетіли до своїх гнізд і вклали майже в сонні роти пташенят по останньому хробачку. Усе це можна було б назвати трепетно гарним, якби не той затаений страх темряви, який загання Софійку в освітлені покої.

* * *

– Досить з нас чудових ландшафтів! – пречудового суботнього ранку вигукнув Скарбек. – Ми запрошені на відкриття картинної галереї!

Софійка аж в долоні заплескала: вона любила живопис, але зараз їй набагато більше праглося покрутитися в людському вирі, про який без упину мріяла, не сама, а з таким

видним кавалером...

Публіка в імprovізованій галереї була досить численною, та, потрапивши туди, Софійка одразу забула про свої попередні прагнення. Скарбек відчув, що живопис відносить її кудись далеко від самої себе. Для єдиного глядача, який спостерігав миттєву неповторну метаморфозу, – поява в Софійці власне Софійки... Перед деякими картинами дівчина ще більше вивільнялася від того, ким, на її думку, була, на якусь мить входила в уявний світ, аби, навіть не здогадуючись про це, вийти за власні межі. Досвідченому галеристу Скарбеку це було легко прочитати, уважно спостерігаючи за її обличчям, яке було для нього розгорнутою книгою. Пересуваючись від одного полотна до іншого, ділячись своїми враженнями, та частіше мовчки, йшла посеред картин і, як фаховий картяр, перетасовуючи колоду карт, якусь відсувала поглядом, іншу ж подовгу не випускала з поля зору, наче вбирала в себе. Скарбек запримітив, що жодного разу її погляд не зупинився на маловартісній картині, мовби студіювала малярство в кращих школах Парижа. Навіть перестала зважати на того, хто потайки й поштиво ступав трохи позаду чи, тримаючи її під руку, стежив, як чергуються ці дами й джокери, піки й трефи, укладаючись у її власну колоду...

Вона й гадки не мала, що Скарбек прийшов сюди не заради картин, а заради неї. Що відкривав він тут для себе не нових майстрів й не знаними шедеврами милувався, а стоячи трохи позаду або поруч, спостерігав, як її неквапний, задумливий поступ від полотна до полотна змінює її. Йому іще не доводилось бачити, аби на когось мистецтво впливало так сильно, викликало такі емоції: мусив заплющувати очі та боротися зі спокусою стиснути її в обіймах і в нестямі вибігти на вулицю в страху, що бідолашна дівчинка не впорається з почуттями, що вирували в її серці й так яскраво відбивалися на обличчі. Невимушена, легковажна у своєму природному сприйнятті радості та відкриттів, вона зупинялася й буквально завмирала перед картиною. І ці її затримки відбувалися в іншому часі, ніж Станіслава, далекому від його судовного, спраглого чекання.

Софійка віддалася картинам з брутальною безневинністю хамелеона[11 - Під час полювання хамелеони, як правило, довгий час сидять на гілках дерев. Тіло тварини при цьому залишається нерухомим, рухаються лише очі. Тож безневинне звірятко не викликає страху в жертви.], переходячи від серії «Перевертні» Джузеппе Арчинбольдо до «Паріса і Єлени» Жака-Луї Давіда – з одного стану до іншого, і не здогадуючись, що причаєний глядач підстерігає її в кожному русі, нахилі голови, жесті, ворухінні губ – внутрішньому хроматизмі (висхідному чи низхідному), мелодійному руху по напівтонах, що струмив по ній і являв її іншою.

Станіслав завважив, як надовго дівчина залякла перед чарівним закинутим млином Франсуа Буше. Вона мовби пливла в повітрі, намагаючись дістатися води, втекти за обрій. Її руки ледь помітно ворухилися. Військові з виставленими вперед багнетами, що приготувалися до бою, змусили її трохи відступити. Це було гвалтовне відторгнення. Вона буквально пропускала мистецтво крізь себе, ніби зображувані картини відбувалися тут і

зараз і вона була їх учасником. Станіслав іще ніколи не бачив, щоб хтось з такою силою заглиблювався в мистецтво. «Непроста вона дівчинка», – визнав з шаленою радістю.

Дві ночі Станіславу сниться те саме – Софійка відпускає свої руки і він летить у безодню, у безвість. Ні, певно, не жити йому без неї. Довгі роздуми не в характері графа. Приймавши тверде рішення, поспішає в маєток Яблонівських.

Софійка зустріла його з радісним ентузіазмом. Вона взагалі не вміла ховати почуттів – що на серці, те й на язиці. Засипала питаннями про його справи, про життя Львова, та Скарбек, лиш угледівши кохану, хотів тільки її доторків, її делікатних ласк. Нічого подібного в нього ще не було.

– Ти така надзвичайна! – шепотів їй. – Ти найбільше диво, яке мені випало зустріти в житті, – промовляв пристрасно, ніби й не звучали Софійчині запитання, не дуже звертаючи увагу на те, чи чує їх іще хтось.

Софійка, що вже наслухалась від графа компліментів на свою адресу (і пікантних теж), не опускає очей, як це б личило юній дівчині, а відкрито зорить на Станіслава, наче зважуючи кожне його слово. Така поведінка іще більше захоплює його. Жодна жінка ніколи не трималась із ним на рівні... Софійка за лічені дні стала для Станіслава Скарбека чимось на зразок вірусу, що безжально вбивав здатність почуватися нормальним, а саме цей стан він обожнював, дошукувався його у житті. Радість, яку він відчув, побачивши її, показала, як глибоко дівчина закралася в його серце. Яка вона мила із косами, укладеними на потилиці! За якийсь місяць-два він матиме право розплести ці коси, розпустити їх на плечі, й будуть вони спадати по її прекрасному тілу дивним водограєм, якими завше милувався в Карпатах. Не міг думати про це спокійно. Невже його щастя так близько? Тож, не зволікаючи, він просить у батьків руки Софії.

* * *

У травні вистрелив своїми китицями, мов кольоровими ліхтарями, бузок – залив землю сліпучим світлом. Кущі розносили аромат, який за силою й насиченістю не зрівняти з жодним іншим. Від нього перехоплювало подих. Він у всі часи слугував найпотужнішим афродизіаком для закоханих пар. Та його час давно минув. Замість барвистих пахучих квітів стояли втикані умбравими кистями, схожими на мініатюрні прив'ялі букетики. Звісно, святе місце порожнім не буває – вже у повен зріст піднялися піони, а на декоративний паркан наввипередки видряпувалися невгамовні виткі троянди. Кожна намагалася зайняти своє місце під сонцем, засвідчуючи Богу свою красу. Наскільки миліше було би насолоджуватися цією красою з коханим, та він з'являється не так уже й часто – можливо, брак часу, а може, трохи злиться на Софійчиних батьків, що не поспішають з відповіддю...

* * *

Візити до Скарбека для Софійки справжнє свято. Шкода лишень, що не може відбувати їх наодинці. Та добра тітонька, яка її, як ніхто, розуміє, складає їй товариство. Станіслав теж на сьомому небі від щастя. Вирозуміла тітонька завше знайде собі заняття, аби молоді залишились на самоті. Але нині в неї справді затекли в кареті ноги й вона вирішила трохи відпочити в зручному гамаку, який давно облюбувала в парку.

Скарбек, готуючись до майбутнього подружжя, приготував для них спальню, до якої Софійка сама добирала тапети[12 - Тапети – шпалери (пол.)]. Зараз запропонував дівчині оглянути їхнє спільне творіння.

Коли Софійка прочинила двері, то відразу ж побачила велетенське ліжко під балдахіном. Лише присутність Скарбека стримала її від того, аби негайно ж не заскочити туди. А іще в кімнаті був камін, оздоблений рожевим мармуром. Певно, такий велет за вечір з'їдає цілу фіру дров. Мусила призвичаюватися до розмахів свого чоловіка. Усе в нього велике або дуже велике. Масивне, навіть трохи надміру. Вона підходила до кожної речі, мов до живого ества. Гладила, обмацувала різьблення на меблях. Станіслав тихенько вийшов, певно відчувши, що Софійці, аби обжитись у цій кімнаті, треба побути самій. Дівчина, приміряючись до незвичних для неї розмірів, переконувалась, що щастя існує і казка про Попелюшку продовжується. Можна навіть обійтись без принца... Чому її навідала така капосна думка? Адже вона закохана в Станіслава... Справді закохана – кращого, добрішого, щедрішого чоловіка, напевне, у всьому світі немає... У спальні теж був невеликий стос книжок, напевно тих, що їх читав Скарбек перед сном. «Цікаво, що він читає?» Але книги були високо. Вона притягла важке крісло, ще й підскочила, аби зняти верхню книгу, і... звичайно ж, полетіла на підлогу.

Двері гучно прочинилися – Скарбек любив жити з галасом і розмахом. Такими ж розмашистими були і його рухи. Він справді займав собою чимало життєвого простору.

– Я почув дивний звук, ніби щось упало. Моя дівчинка не забилася?

– Ні-ні, зі мною все гаразд. Не хвилюйтесь, – прошепотіла знічена Софійка. – От тільки я вам тут балагану наробила...

Станіслав розреготався.

– Уже вдруге! Ти у нас велика читачка. Мушу терміново замовити в наших столярів драбинку, аби з легкістю могла дістати все, чого лише забажаєш.

– Не все, а от книги мене по-справжньому цікавлять. Що іще залишається дівчині на периферії? Тільки книжка й рятувала від нудьги...

У замилюванні Скарбек узяв Софійку за руки, жажнувся:

– О, так ти тут замерзла... Я зараз розпалю камін.

«Йому і на думку не спало гукнути слуг, – відзначила подумки Софія. Станіслав робив усе швидко і впевнено – жодного зайвого руху. – Як у нього виходить усе так вправно?» – Софійка вкотре помітила надзвичайну пластику його чітких рухів. За якусь мить у каміні спалахнули дрова.

Обійняв її за талію й мало не заніс у фотель поблизу вогню. Його руки були сильні й гарячі. Вона чула гучне бамкання його серця й уривчасте дихання. Здається, він злякався за неї. Софійці стало смішно, адже нічогісінько не сталося... Байдуже! У її голові нуртувала лише одна думка: аби він якомога довше не відпускав...

Та Станіслав схаменувся і звільнив дівчину з обіймів. Обережність не завадить, вирішив граф...

* * *

Удома в Софійки піднялася температура. Та це не через падіння і з певністю не застуда. Так на неї подіяла близькість цього сильного чоловіка. Перший чоловік у житті дівчини, а іще такої «дикунки», як сама себе називала, це потрясіння набагато більше, ніж падіння з коня чи нежить.

Софійку неможливо було розгледіти під двома пуховими перинами, що горою нависли над її чималим ліжком. Дівчина швидко зогрілася, і по тілу потекли струмки поту – годі було їй влєжати під таким пресом пір'я, яке хоч і легеньке, та збите у дві перини придушило бідолашне дівчатко. Софійка виборсалась із височенного завалу й кинулася до вікна, аби хапнути бодай ковток свіжого повітря.

Її самопочуття зіпсувалось. Батьки були не вельми задоволені з майбутнього зятя – серцеїда й казанови, як вони казали. Тому й зволікали з відповіддю, але час додав їм розсудливості: Скарбек надзвичайно багатий чоловік. Його підприємницька діяльність – відгодівля волів, постачання м'яса на ринки Галичини, включаючи Львів і Відень, давала величезний прибуток. На той час він став одним із найзаможніших магнатів Східної Галичини, що мав у власності три містечка і тридцять сім великих маєтків. Він отримав титул таємного радника, а в 1818 році – орден св. Стефана. Та й що могло стати на заваді об'єднанню двох графських родів – Скарбеків і Яблоновських? Бурхлива молодість Станіслава? За великим рахунком польська аристократія ніколи не вважала це надто великим гріхом. Та й тридцять п'ять років – пік статевої активності графа вже минув... З молоденькою жіночкою швидко заспокоїться. До того ж Скарбек, це було з усього видно, по-справжньому закоханий... Та з відповіддю, як це полюбляло гоноровите панство, не

поспішали.

Скарбек же молився на «віднайдений скарб», упивався її присутністю. Коли не бачив її день-два – місця собі не знаходив. Тратив розум. Такого з ним ніколи не було. Чари якісь або що? Відганяв таку думку, бо не личила його високому стану. Вирішив боротися з узалежненням – витримував декілька днів без візитів в обійстя Яблоновських. Навмисне поринав із головою в справи й не навідував її, дивний потяг наче минав, міг і надалі без неї обходитися, спадало шалене напруження, в якому повсякчас перебував, і Станіслав зітхав з полегкістю: «Слава Богу, жодних чарів!»

Та коли знову на горизонті з'являлася Софійка, солодково-тривожний дурман охоплював його з новою силою... «Можливо, я створив собі культ?» – запитував себе Станіслав. Вона, така маленька, захопила перше місце в його житті... Але ж святість вимірюється не величиною божества, а наполегливістю душі, що може освячувати будь-що. Не можна боротися з тим, що вибере душа...

2

Вікові тіністі дерева схилялися до битого шляху, схожі на шеренгу наречених, що зігнулися під тягарем фати. Сонячне світло, що просочувалось крізь прогалини густого листя, набирало дивного зеленкуватого відтінку, що дробився тисячами відблисків, які сліпили Софійку, і їй довелося декілька разів зморгнути й потерти очі, аби повернути собі гостроту зору. Останній візит Скарбека увінчався успіхом – батьки дали згоду на їхній шлюб. Вони ідуть вінчатися! Безмежно раділа з того – матиме не лише чудового чоловіка (кращих чи навіть подібних не зустрічала!), до того ж перед нею відкривалося таке бажане, таке прекрасне й манливе життя світу, про яке чула лише краєм вуха й краєм ока бачила...

Молоді гучно відсвяткували весілля. Він, великий, міцний, грубої кості чоловік, розчинився в тілі тендітної і юної Софійки, яке приймав із більшою любов'ю, ніж своє. Софійка тріумфально увірвалася у свою зрілість! Її матуся та й вихователька мали надію, що входить у нову для неї роль жінки навшпиньки, оглядаючись довкруги, ніби спокуса іще не торкнулась її. Надаремні були їхні очікування! Роки, проведені з катехитом[13 - Учитель закону Божого.] у недільній школі, де її навчили приховувати справжні почуття, не дали жодного результату, а можливо, результат був навіть зворотний... Та хто міг осудити вже заміжню жінку? Їм вона більше не належала!

Станіслав пучками пальців легенько обводив її контури, ніби вимальовував, заново створюючи, втішаючись невинним плагіатом з творіння Господа. Округлі частини її тіла, здавалося, пориваються до свого завершення, до кола, яке має найвиразніші ознаки

вічності. П'яти, пальці, коліна, стегна, живіт, перса, плечі, вигини шиї, підборіддя, опуклості губ і кінчик носа, чоло і мочки вух – усе є половина чогось іншого. Він гладив і легенько м'яв повітряно-опуклі обриси її тіла, немов намагався зробити їх більш реальними, поєднуючи зі своїми.

– Урешті я посів справжній скарб! Софійка належить мені і належатиме, доки я цього хотітиму! – вигукував Станіслав, завше нестримний у своїх емоціях. Його охоплювала подвійна радість: він радів як чоловік і як поціновувач краси. Ніколи в житті не тішився так володінням жінкою. Вона стала тою єдиною, яку допасовував до себе. Її заглибини найкраще доповнювали випуклості не лише його тіла, а й душі. Була тією віддушиною, після якої й до ксьондза нема чого йти. Тією живицею, яку прикладають до ран, зіллям, яким поборюють болячки. Саме з нею він відчув у собі таку впевненість, що міг би подолати не одного багатоголового змія. Щоправда, іще тоді Софійка не знала, що цей позитивний потенціал, який накопичував під час їх спілкування, Станіслав доконче використає для підприємництва. Що в її товаристві він заряджається, аби викладатися на своєму полі... Збагнула це, коли чоловік запросив її на закладення фундаменту театру.

– Закладення фундаменту? Що в цьому може бути цікавого? – невдоволено бурмотіла Софійка, нарочито поволеньки збираючись. У неї на цей день були зовсім інші плани.

Та Скарбек наполіг зі всією рішучістю:

– Це справа мого життя. Ти повинна там бути зі мною.

Покірно зібралася. Що ж, воля чоловіка – закон!

– Не годиться! Візьми чобітки з халявами – там з певністю болото.

Служниця, що стояла напхваті, миттю принесла пані потрібне взуття й допомогла переодягтись.

Їх приїзд було помічено – як тільки карета зупинилася, із гурту чоловіків у циліндрах до них швиденько почимчикував дуже заклопотаний чоловічок. Станіслав зустрів його відкритими обіймами, але той не висловлював від їхньої зустрічі такої бурхливої радості. І тут граф поперед себе поставив Софійку.

– Прошу познайомитись, пане Леопольде, це моя люба дружина Софія, що ласкаво погодилась розділити із нами радість торжества.

Пан чемно вклонився й поцілував Софійці руку, от лише внутрішнє напруження не спало.

– Ви впевнені, шановний графе, що Львів готовий до такого грандіозного проекту? Що він буде прийнятий громадськістю? – заклопотано лопотів губернський радник, ще й на той

час директор поліції Львова, Леопольд фон Захер-Мазох.

– Готовий! Давно готовий! – впевнено випалив Скарбек. – Львів – європейське місто. Ми подаруємо йому такий блиск, таку пишність, про яку Європа й не мріяла. Знайте, ви стоїте на тому самому місці, де найбільшому в Європі театру судилося зрости із каменю!

Іще здаля Софійка помітила великий гурт людей на велетенському шанці, яких бачити іще не доводилось. Наблизившись, збагнула, що стоять вони на вершині виритого котловану. Робітники нашвидкуруч намагалися вистелити з дощок щось на кшталт підлоги, але через велику кількість людей, що там зібрались, була вона вельми ненадійною опорою – прогиналася, а бокові дошки сповзали вниз.

Та Скарбек йшов, тримаючи дружину під руку, мов по найтвердішій поверхні.

– Вибачте, графе, – знову втрутився губернський радник, – але ми стоїмо в ямі, викопаній у найбільш заболоченій місцині Львова. Тут не ґрунт, а трясина. Немає жодної гарантії, що будівництво не піде під землю.

Скарбек лише зверхньо й зарозуміло посміхався.

– Це, друже, не звичайна яма. Це яма на мільйон золотих. З цієї ями виросте наше театральне мистецтво! – Очі Станіслава викресували іскри. Софійка іще ніколи не бачила більш запальної і впевненої у своїй правоті людини. Такій людині неможливо опиратися, неможливо не вірити. Цю віру випромінювала кожна фібра його душі. Її дивувало, що хтось може сумніватися, перечити йому. Та це був не якийсь там дрібний клерк, а сам губернський радник. На запальну мову графа той навіть дозволив собі всміхнутись.

– Відколи це, дорогий Станіславе, театри стали прибутковими і приносять місту мільйони?

Скарбек ні на мить не знітився.

– Тому тут і буде не лише театр, а цілий комплекс з готелем, рестораціями, стайнею. Вони й утримуватимуть театр, а так само й міську скарбницю. Одне тобі скажу – мій театр окупить усі витрати. До речі, він обійдеться значно дешевше, ніж аналогічні споруди в Європі. За пару років це місце буде центром міста, де вируватиме життя.

Софійка розуміла, Станіслав усе це дуже чітко бачив у своїй уяві й просто переповідав слухачеві. Та тим разом слухач у нього виявився невдячний – губернський радник Леопольд фон Захер-Мазох мовчки заперечливо похитував головою. Про його садистські схильності Львів, як і увесь позосталий світ, довідається значно пізніше^[14] - Від прізвища губернського радника, директора поліції Леопольда фон Захер-Мазоха походить термін «мазохізм». Мав небезпідставні амбіції письменника, його творчість високо оцінювали Еміль Золя, Гюстав Флобер, Альфонс Доде, Олександр Дюма-батько і Олександр

Дюма-син.]...

– Нічого подібного в місті ніколи не було. Звідки у вас певність, що задуманий механізм запрацює? – запитав скептично.

– Ви ретроград! – скипів Скарбек. – Не любите змін! Вам не у Львові бути радником, а в якомусь Пацикові, – весело розіграв аж червоного пана радника.

Паняга аж зблід, певно, останні слова глибоко образили високопосадовця.

– Баста! Усе закінчено, Станіславе. Я відходжу від справ, – мовив рішуче, рубонувши сухорлявою долонею повітря, губернський радник.

Граф відпустив руки дружини і вхопив за руку вище ліктя свого співрозмовника. Стишив голос до шепоту.

– Та про що ти, дідько тебе забори? Ти в одну мить нехтуєш нашими домовленостями?! – Голос Скарбека звучав зловісно, мов ерихонська труба.

– Був би останнім ідіотом, підтримуючи спілку з тобою. Ти тринькаєш направо й наліво наші гроші, наймаєш акторів, випишуєш із закордону режисерів. Учора ти найняв адміністратора! Що він адмініструватиме? Ось цю яму? – не вгавав радник.

– Це ти кажеш мені? Мені, який об'їздив усі театри Європи? Ти хоч уявляєш, що означає знайти в цілій Європі гідного адміністратора?! Може, я краще знаю, коли й що слід робити? – вибухнув у свою чергу Станіслав.

– Твоя рекламна політика пожирає більше коштів, ніж будівництво. Це чистої води безглузддя і марнотратство! І ти хочеш, аби я з доброю міною тебе в цьому підтримував? – знову взявся за кпини радник. – Твоя небачена рекламна кампанія відлякує! Кому вона взагалі потрібна? Уже багато тверезих людей переконані, що це афера.

Обличчя губернського радника набрало спочатку рожевої, а тепер бурякової барви.

– Але ж і будівництво наше безпрецедентне. Мусимо підготувати до цього публіку, – опанувавши себе, спокійно заперечив Скарбек.

– Ні, я відмовляюся брати в цьому участь! – затявся високопосадовець.

– Ти дав мені слово! – сполотнів Станіслав.

– Вибач, буває...

– Можливо, буває, та не серед шляхти, – відрізав граф.

Фон Захер-Мазох не реагував на його слова. Скарбек заспокоївся й кинув:

– Гаразд! Прошу тебе лиш про одне, нікому й слова, поки театр не буде відкрито!

– Добре.

– Поклянись мені! – процідив крізь зуби граф.

– Слово гонору! Вважай себе вільним і сам будуй свій театр, чи що воно там буде... – скривився в посмішці губерньський радник.

– Postawiłem na złego konia[15 - Поставив на кепського коня... (пол.)]. – констатував, але без тіні злості Станіслав. – Як можна помилитися в людині, яку вважав порядною... Прощайте, пане губерньський раднику! Обійдусь і без вас. Знайдеться сотня охочих фінансувати таку справу. – І повернувся до преси, не забувши до його честі знову підхопити під руку свою милу дружину.

Із темпераментом, наче це не він тільки-но порвав угоду зі своїм компаньйоном і не йому сушити голову, де взяти інвесторів, Станіслав почав пояснювати кореспондентам свій задум.

– Архітектура театру-палацу буде вирішена в стилі віденського класицизму. Перш ніж розпочати будівництво, Йоганн Зальцман, художник-декоратор Фрідріх Польшман та я мандрували європейськими містами, аби вивчити архітектуру різних театрів. У таку ж подорож я відправив купців, які придбали різноманітне театральне устаткування. Отож зараз нам не доведеться вносити жодних нових конструктивних рішень. Театр давно в наших кресленнях, де продумано все до йоти! Повністю завершений ансамбль театру – велетенський прямокутник. Довжина його південного (головного) і північного фасадів становитиме майже сто метрів, західного й східного – трохи менше сімдесяти шести метрів.

– Такий колос! – вигукнув редактор тижневика «Gazette de Leopold». – У нашому місті іще не було такої величної споруди... Ви з певністю найбільший авантюрист, яких тільки я знав.

Кінець ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (https://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=24151137&lfrom=362673004) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

notes

Примітки

1

Рани Господні! (пол.) – вигук, який часто вживають католики, висловлюючи полярні стани: розпачу, радості, здивування, страху, а навіть і прокляття, як Good God (англ.), що відповідає нашому «Господи, Боже мій», так само як і «Чорт забирай».

2

Спеціальна форма окулярів, яку полюбляли носити вельможі (пол.).

3

У XVII ст. населення Львова вдвічі перевищувало населення Києва.

4

Буфет для посуду.

5

Ісус, Марія! (пол.)

6

Рудня.

7

Спиртово-горілчаний завод.

8

Не дозволяю! (пол.)

9

Великий фігурний свічник.

10

Смаку (пол.).

11

Під час полювання хамелеони, як правило, довгий час сидять на гілках дерев. Тіло тварини при цьому залишається нерухомим, рухаються лише очі. Тож безневинне звірятко не викликає страху в жертви.

12

Тапети – шпалери (пол.).

13

Учитель закону Божого.

14

Від прізвища губерньського радника, директора поліції Леопольда фон Захер-Мазоха походить термін «мазохізм». Мав небезпідставні амбіції письменника, його творчість високо оцінювали Еміль Золя, Гюстав Флобер, Альфонс Доде, Олександр Дюма-батько і Олександр Дюма-син.

15

Поставив на кепського коня... (пол.)